

Sobre un mentider que transmetia la “veritat” dels camps nazis

El cas és conegut i una possible manera de resumir-la és aquesta: Arribant a ser el president de l'Amical de Mauthausen, Enric Marco no va tenir més remei que reconèixer que no van deportar-lo al camp de concentració de Flossenbürg i que, per tant, havia inventat el relat amb el qual es presentava com un supervivent de la barbàrie nazi. Això va passar a primers de maig de l'any 2005, en què Marco havia de fer un parlament durant la commemoració del seixantè aniversari de l'alliberament de Mauthausen, que va celebrar-se amb la presència de José Luis Rodríguez Zapatero, el primer president d'un govern espanyol que va assistir a un acte d'homenatge a les víctimes d'un camp on van estar empresonats bona part dels republicans que, exiliats després de la Guerra Civil Espanyola, van ser deportats. No va poder, però, fer el seu discurs. En aquell moment en què Enric Marco, que havia explicat mil-un-cops el seu passat inventat com a víctima del nazisme amb una remarcable capacitat narrativa i dramàtica basant-se en els testimonis dels supervivents reals, havia d'actuar a Mauthausen, tenia un problema. De fet, el tenia feia temps, però no volia afrontar-lo: Un historiador, Benito Bermejo, va descobrir que s'havia apuntat voluntàriament per treballar a l'Alemanya nazi i, a partir d'aquí, que tampoc constava que fos deportat a Flossenbürg. Persistint l'impostor en la seva mentida, Bermejo va desemmascarar-lo (fent arribar la informació a l'associació de deportats, el govern espanyol i la Generalitat) a la vigília de la commemoració a Mauthausen.

Marco

Espanya, 2024

Direcció: Aitor Arregi, Jon Garaño

Guió: Aitor Arregi, Jon Garaño, José Mari Goe-naga, Jorge Gil Munárriz

Intèrprets: Eduard Fernández, Nathalie Poza, Daniela Brown

Durada: 101 min

Gènere: drama, thriller

Idioma: català i castellà

Data d'estrena:

08/11/2024

Tot i haver-hi diversos flashback, com ara aquells que mostren el protagonista conversant amb estudiants d'Història (ell, tenint més de cinquanta anys, va cursar-ne estudis) a l'Autònoma de Barcelona explicant-los les seves més que possiblement inventades activitats com a resistent antifranquista, però elidint el temps de la seva militància a la CNT arribant a ser també el president de la Confederació. La pel·lícula *Marco*, dirigida pels bascos Aitor Arregui i Jon Garaño, es concentra majorment en el període en què l'“impostor” pateix en ser descobert per l'historiador, intenta defugir-lo, i finalment és desemmascarat. Això fins a arribar a la confessió en què es manifesta plenament el patetisme d'un home que havia aconseguit formar part de la Història com un heroi, però de la qual n'és expulsat com un mentider, que ofèn les víctimes reals del nazisme i dona arguments als negacionistes, i fins com un traïdor en haver treballat amb la indústria nazi. A la part final, Arregi i Garaño fan present com Marco va intentar rehabilitar-se amb un nou relat amb el qual, encara que més modest, continuava presentant-se com una víctima de la repressió nazi: Després de la guerra civil, essent

un jove antifranquista, va intentar anar cap a Marsella, però, en no ser possible, va apuntar-se a un grup de treballadors voluntaris a Alemanya, on, treballant a les drassanes de Kiel, va ser detingut per sabotejar la producció; empresonat al penal d'aquesta ciutat, va ser alliberat l'any 1943, tornant a Barcelona per passar a la clandestinitat. Consta que va estar empresonat a Kiel, però els motius no són clars (pel seu activisme antinazi o, havent-hi un informe que en parla com un bon treballador, per una baralla amb companys fent-se l'important?) i tampoc hi ha proves de la seva resistència contra el franquisme. Se sap que va treballar molts anys com a mecànic en un taller de Barcelona, però no quasi res més sobre el seu passat abans de la seva presència pública a través del lideratge a la CNT i sobretot a l'Amical de Mauthausen.

La pel·lícula és conscient del fet que Enric Marco és una incògnita: tot ho va fer per narcisisme i afany de protagonisme? També ho és de l'interès que, després de ser desemmascarat, va continuar suscitant com a personatge. És així que, dialogant amb els treballs d'alguns dels seus antecessors en la indagació sobre *Marco*, fa presents imatges del documental, realitzat el 2009 per Lucas Vermal i Santiago Fillol, *Ich bin Enric Marco* (aquelles en què l'home, al mateix camp de Flossenbürg on només hi havia estat abans per explicar-hi la seva falsedat, afirma que no pensa demanar perdó per res: havia difós la "veritat" dels camps nazis "només" mentint sobre ell mateix) i també Javier Cercas, que va escriure *El impostor* amb la idea que, després del franquisme, molts van inventar una vida antifranquista. Un element especialment interessant de la pel·lícula és el camp/contracamp que estableix entre diverses imatges d'arxiu (en bona part televisives) i la reconstrucció dels fets a través de la interpretació (i, amb ella, la ficció) d'Eduard Fernández. Un moment espectacular al respecte és quan, amb l'actor al contracamp de les imatges "reals", es representa com Enric Marco va interrompre una conversa en el festival MOT, celebrat a Olot l'any 2015, entre Cercas, Ma-

ria Barbal (que també va inspirar-se en el cas per escriure una història fictícia semblant a la de *Marco* a la novel·la *En la pell de l'altre*) i Margarida Casacuberta com a moderadora. No explicaré què va dir-hi Enric Marco per no espantllar-ho a qui ho descobreixi veient el film.

Imma Merino Serrat
Col·lectiu de Crítics de Cinema de Girona